

Morgunblaðið/Porkell

Desert Storm „Í verkinu Desert Storm, eða Eyðimerkurstríð frá árinu 1991 er efniviðurinn sóttur í heim myndasögunnar. Viðfangsefnið er pólitískt; myndin er gerð sama ár og Flóabardagi hófst. Þarna má sjá bandaríska innrásarherinn í skriðdrekum, sem minna á hamburgara eða pylsur, grýta vestrænum neysluvarningi til innfæddra um leið og handsprengjum.“ Verkið er í eigu Listasafns Íslands.

Fagurfræði og stjórnmál

Um þessar mundir stendur yfir sýning á verkum Erró í Hafnarhúsinu. Í þessari grein er fjallað um tengsl fagurfræði og stjórnmála í list Errós en á sýningunni eru mörg verk sem snerta á heimsmálunum með einhverjum hætti.

Mér finnst ég vera einskonar annálsritari, fréttamaður hjá stofnun sem geymir allar myndir heimsins og það er hlutverk mitt að fella þær saman. Og ef betur er að gáð – vann Rubens eiginlega nokkuð öðruvísi? Hann safnaði gríðarlegu efni í Róm og hafði ótrúlega marga aðstoðarmenn. Í mínu tilviki eru það mörg hundruð ljósmyndarar, myndasögu-teiknarar, ritstjórar og aðrir sem eru til að stöðar alla daga.

Erró

S nemma á sjöunda áratug síðustu aldar gerðist Erró fráhræfingur beinni tjáningu – hætti að búa til ný form og nýjar ímyndir en sneri sér þess í stað alfarið að margbreytilegum myndheimi fjölmiðlanna, til þess að geta betur kannað þjóðfélagslegar og menningarlegar mótsagnir sem tilheyra heimi gegndarlausrar neysluhyggju. Í fyrstu ferð sinni til New York 1963 komst hann í kynni við bandaríska pop-listina. Þau kynni höfðu afgerandi áhrif á þróun myndlistar hans. Samhliða málverkum sínum hafði hann búið til klippimyndir (collages), þar sem efniviður var sóttur í blöð og tímarit, frá 1958, en nú fór hann að nota klippimyndirnar sem frummyndir málverkanna.

Erró er í stöðugri heimildasöfnun í tengslum við list sína. Eynur við og kannar sívaxandi ímynda- eða myndabankann, sem hann hefur safnað að sér héðan og þaðan úr veröldinni. Þetta eru myndir eða úrklippur úr dagblöðum, tímaritum, bæklingum, veggspjöld, póstkort, auglýsingar og ekki síst myndasöguublöð. Þetta ríkulega magn myndefnis er uppspretta og efniviður klippimyndanna sem hann síðan varpar á striga og malar. Erró segir sjálfur: *Samklippið er skemmtilegasti hluti vinnunnar, sá frjálsasti hér finnur maður formlegar lausnir á því hvernig maður á að fylla flötinn. Samklippið er frummynd og fyrirmynd í senn. Síðan er bara að loka sig inni á vinnustofunni [og mála] stundum upp í fimmtán tíma í lotu. Þessi aðferð gerir Erró kleift að búa til óvæntar samsetningar sem stundum geta virst fyndnar eða kaldhæðnar – en geta líka, við nánari skoðun, komið óþægi-*

Kínversku málverkin „Í myndaflokknum Kínversku málverkin notar Erró myndir af alþýðuhetjum, eins og þær birtust á kínverskum áróðursvegspjöldum, í bland við myndir af velþekktum stöðum og minnismerkjum hins vestræna heims.“

lega við áhorfandann eða virkað trúflandi. Því oft má greina, undir glansandi fágudu yfirborði málverka hans, hvassa pólitíska gagnrýni og flóknar sálfræðilegar vangaveltur. Samsetning myndbrota frá ólíkum tímasteiðum gefur listamanninum einnig færi á að brjóta upp öll takmörk tíma og rúms í verkunum.

Listamaðurinn Erró lætur sér ekkert manngleit óviðkomandi og er viðfangsefni verka hans ótrúlega fjölbreytt. Hann er mjög afkastamikill og vinnur yfirleitt verk sín í seríum eða myndaflokkum. Pólitik og samfélagsleg málefni hafa löngum verið eitt meginvíðfangsefni verka hans ásamt tilvísunum í lista- og menningarsögunum.

Verkin á sumarsýningu Listasafns Reykjavíkur – Errósafns, tilheyra mörg hver myndaflokkum eða myndasöguublöðum s.s. *Kínversku málverkin* (Chinese paintings), *Pólitískar myndir* (Political paintings), *Bandarískar innréttingar* (American Interiors), *Framleitt í Japan* (Made in Japan). Einnig eru á sýningunni verk úr myndaflokknum um geimfarana *Les Portraits des Cosmonautes*, ásamt verkum úr myndaflokknum *1001 nótt* og *1002 nótt* og fleiri.

Í myndaflokknum *Kínversku málverkin* notar Erró myndir af alþýðuhetjum, eins og þær

mynd af hversdagslegum veruleika vestrænna heimila þar sem stöðugt eru á skjánum myndir frá stríðsátökum annars staðar í heiminum.

Í Pólitísku myndunum s.s. *Ísrael*, *Allende*, og *Endurfæðing Nazismans* sem gerðar eru á árunum 1974–77 og fjalla um alþjóðleg stjórnmál, fá ýmsir sinn skerf: Bandaríkin, þáverandi Sovétríkin, Ísrael, ásamt þeim sem stuðla að uppgangi ný-nazista. Erfitt er að greina viðhorf listamannsins sjálfs í þessum myndum en efniviður verkanna er aðallega fenginn úr sovéska skopmyndatímaritinu *Krokodil*. Inntak þessara málverka er oft mjög ofbeldisfullt en um leið baðað í skoplegu ljósi. Myndir úr *Krokodil* eru líka uppspretta að myndaflokknum *Hernaðarlíf* (Military Life).

Í myndinni *Tyrkneska baðið*, 1979, er teft saman fagurfræði mismunandi tíma þegar stefnt er saman í eitt myndrými geimföllum 20. aldar, ímynd hetjuskapar og karlmennsku og munúðarfullum, iturvöxnum stólkum úr málverki Jean-Auguste Dominique Ingres (1780–1867)

Verk eins og *Ýlfrandi málmur*, 1988, *Mae West*, 1989, og *Tölvum kennt*, 1990, eru öll úr myndaflokknum *1002 nótt* – en sagt hefur verið að hugmyndin að honum sé sú að áhorfandinn geti haldið áfram að búa til nýjar sögur, einskonar framhald af arabísku sögunum *Púsund* og *einni nótt*. Þó svo að frummerking myndanna sé skýr í huga listmannsins, þá lúta þessar samsetningar sinni eigin innri rökhyggju og því er túlkunarmöguleikum áhorfandans lítil sem engin takmörk sett og þekking hans, menning og andagið ræður mestu um hvernig hann túlkar eða les þessar myndir. Í verkinu *Desert Storm*, eða *Eyðimerkurstríð* frá árinu 1991 er efniviðurinn sóttur í heim myndasögunnar. Viðfangsefnið er pólitískt; myndin er gerð sama ár og Flóabardagi hófst. Þarna má sjá bandaríska innrásarherinn í skriðdrekum sem minna á hamburgara eða pylsur, grýta vestrænum neysluvarningi til innfæddra um leið og handsprengjum. Þrátt fyrir að vera máluð 1991 hefur þessi mynd sterka skírskotun til samtímaviðburða og það sama má í raun segja um mörg þeirra eldri verka sem eru á sýningunni.

Erró hefur alltaf haft næmt auga fyrir menningarlegu samspieli og víxlverkun menningartákna. Þessi atríði ásamt staðfastri samfélagsgagnrýni gera það að verkum að myndir hans eiga alltaf erindi við samtímamann.

● Við ritun greinarinnar er m.a. stuðst við grein eftir Gunnar B. Kvaran: *Erró - Critical Visio*, Bergen Kunstmuseum, Bergen 2000 og grein eftir Ian Altevær: *Gray Gazette Vol. 7, No 2, New York, 2004.*

Höfundur er deildarstjóri safnadeildar Listasafns Reykjavíkur.